

Glasbena vzgoja pri slovenski manjšini na Goriškem

The music education in the Slovenian minority in Province of Gorizia, Italy

Robert Hvalica¹³

Povzetek

Predstavljeni so zgodovinsko ozadje in identiteta slovenske šole v Goriški pokrajini s posebnim poudarkom na glasbenem izobraževanju. Narejen je vpogled v vzgojno-izobraževalne državne ustanove, kjer je v učnem programu zastopana glasba. Ločeno sta predstavljeni dve privatni slovenski glasbeni ustanovi v Goriški pokrajini: Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel in Glasbena matica v Gorici. Analiza njunih dejavnosti kaže, da sta obe privatni glasbeni šoli s svojimi bogatimi programi kakovostni in priljubljeni. Ustanovi sta vzgojili kar nekaj priznanih glasbenikov in glasbenih pedagogov. Na slovenske otroke imata močan vpliv, ki se kaže tudi kot nadgradnja pri učenju maternega

---

¹³ Kontakt: robert.hvalica@gmail.com.

jezika in slovenske kulture. V sklepu ugotavljamo, da italijanski šolski sistem šolam in učiteljem daje večjo avtonomijo. Izsledki kažejo, da je usposobljenost razrednih učiteljev za poučevanje glasbene vzgoje v osnovni šoli manjša kot v Sloveniji.

Ključne besede: zamejski Slovenci v Italiji, šolski sistem v Italiji, glasbeno izobraževanje na Goriškem, zasebna glasbena šola.

Abstract

The thesis discusses music education of Slovenian expatriates in Province of Gorizia and presents the historical background and the identity of schools with Slovene as teaching language in Italy. The thesis also presents schools with special emphasis on music lessons on different levels of schooling. An insight is made into public educational institutions with music classes in their curriculum. Separately, two private music schools in Province of Gorizia are presented: Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel and Glasbena matica in Gorizia. The analysis of their activities shows that due to their rich programs both are of high quality and popular. Both music schools have strong influence on Slovene children, which can also be seen in an upgrade of learning the mother tongue and the development of Slovene culture. The results of the research show that class teachers in Italy have minor musical qualifications than class teachers in Slovenia.

Key words: Slovenians in Italy, Italian school system, music education in Province of Gorizia, private music school.

Uvod

Slovinci na Goriškem so od vedno na križišču, naj si bo prometnih in trgovskih poti ali pa na stičišču različnih narodnosti in kultur. Njihov položaj je bil vedno negotov. Čeprav so bili pred dobo fašizma številnejši in enotnejši, so politične spletke želele poskrbeti, da bi Slovence potisnili v podrejen položaj. Ob vsem zatiranju so narodnozavedni Slovenci še bolj iskali načine, da pokažejo svoj obstoj. Ravno v kulturi se je to najprej pokazalo. Z glasbenega vidika je bila zgodovina na Goriškem in v sosednjih pokrajinah, kot sta Tržaška in Videmska pokrajina, zelo pestra in bogata. Nekoliko podrobnejši opisi zgodovinskih dogajanj v članku, bodo pripomogli k lažjemu razumevanju ljudi onkraj meje, njihove povezanosti in želje po iskanju narodne identitete. Kultura, zlasti glasba, je bila takrat najmočnejše orožje, s katerim se je lahko Slovenec boril proti rasističnemu nasilju. V nadaljevanju pa bo še predstavljeno glasbeno šolstvo pri zamejcih v Italiji na ravni državnega in privatnega šolstva.

Zamejsko glasbeno izobraževanje skozi čas

Sredi 19. stoletja je politično dogajanje pod takratno Avstro-Ogrsko oblastjo močno vplivalo na prebujanje narodne zavesti med Slovenci. Kot je znano, je to spodbudilo predvsem prizadevanje za kulturno rast naroda. *»To se je dogajalo tudi na glasbenem področju, ki je bilo tedaj še dokaj neobgljeno«* (Demšar, 1999, str. 9). Vse, kar se je dogajalo v zvezi s kulturo, so imeli v rokah predvsem Nemci in Italijani. Da bi bila glasba čim bliže Slovencem, je morala biti preprosta, razumljiva in ne podvržena umetniškemu vplivom. Pevski zbori, ki so se hitro množili, so imeli možnost, da so s preprosto vokalno glasbo prebujali domovinsko zavest na prireditvah (zlasti v čitalnicah), ki so jih imenovali »besede«. Ustanovljeno je bilo tudi veliko posvetnih društev in čitalnic. Ker so bili za delovanje čitalnice zelo pomembni pevski zbori, so se ti ustanavljali skupaj s čitalnicami. Njihova množitev je med zbori povzročala tudi tekmovalnost. Izredno velika vloga petja in glasbe od druge polovice 19. stoletja naprej je slovenskemu narodu omogočila kulturni razcvet in krepitev narodne zavesti. Večglasno petje Slovencev (zlasti štiriglasno) je ukoreninjeno že od nekdaj in je razširjeno po večini slovenskega ozemlja. Ta način petja je še bolj globoko zaznamoval slovensko skupnost. Slovenski študentje na goriški državni gimnaziji so se prav s takšnim petjem izkazali pred ostalimi vrstniki drugih narodnosti. Po

prizadevanjih mladih skladateljev Josipa Kocjančiča¹⁴, Avgusta Lebana (oba po rodu Kanalca) in Antona Hribarja je bil leta 1875 ustanovljen zbor Slavec. Pisec Janko Leban v članku o Josipu Kocjančiču 1913 takole piše o prvem koncertu: *»Pomislite: Slovenci so nastopili v laškem gledališču! Pesnik Simon Gregorčič je bil zložil besedilo »Slavčev spev«, a moj brat Avgust je pesem uglasbil za moški zbor, morda najboljši moški zbor Avgusta Lebana. ... Pred mano je sedel oče goriških Slovencev dr. Lavrič. Ganjen si je zakril obraz z rokama ter – zaplakal!... V loži je bil tudi laški gimnazijski ravnatelj, bivši univerzitetni profesor v Padovi dr. Frapporti. Zadivljen je izrekel: "Slovenci so majhen, a velenadarjen narod; njih je velika bodočnost!"«* (Leban, 1913, str. 22).

Ob vsem tem pa je bilo malo Slovencev, ki so imeli možnost razviti svoje glasbene sposobnosti pri uglednih učiteljih doma ali v tujini. Med te lahko prištevamo zlasti Frana Gerbiča, brate Ipavec pa tudi Antona Hajdriha¹⁵, ki je bil zelo pomemben za glasbeno življenje na Tržaškem. Na Primorskem je glasbeno deloval tudi Hrabroslav Volarič, ki pa kljub

---

¹⁴ Bil je glasbeni samouk in kot tretješolec že sam vodil dijaški zbor, s katerim je najodmevnejši uspeh dosegel na veliki »besedi« v Gorici. V letih 1869 - 1873, ko je na Dunaju študiral pravo, je vodil pevski zbor Slovenija. Študiju se je posvetil še v letih 1875 - 1876 v Gradcu, kjer je vodil petje Slovenskega pevskega društva. V Kanalu je ustanovil odlični pevski zbor - kvartet in v njem sodeloval s sijajnim baritonom (Leban, 1913).

¹⁵ Nekaj let je živel tudi v Trstu in tja tudi kasneje vedno rad zahajal. Ljudi je zlasti navduševal s svojim pevskim kvartetom.

velikemu glasbenemu talentu ni imel možnosti, da bi se izpopolnil v tujini (Leban, 1895). Podobnih glasbenikov, ki so se preizkušali v komponiranju, je bilo še veliko. O tem poroča tudi revija *Novi akordi*, kjer v kolumni Listnica uredništva odgovarjajo in kritično ovrednotijo vse poslanske rokopise predvsem zborovskih pesmi, katerih avtorji so označeni s psevdonimom (Krek, 1913). »*Spričo takšnega razvoja je bilo občutiti potrebo po izobraženih glasbenikih, in seveda, glasbenih šolah*« (Demšar, 1999, str. 11).

Prva omenjena glasbena šola na Goriškem je bila ustanovljena pod okriljem telovadnega društva Sokol na prelomu stoletja. Kmalu pa se je pokazalo, da to ni cilj telovadnega društva. Že leta 1900 so tako ustanovili Pevsko glasbeno društvo, ki je kot prvo na Primorskem organiziralo glasbeni pouk z oddelkom glasbene teorije¹⁶. K ustanovitvi društva je pripomoglo več dejavnikov. Dobro znana politična nasprotja klerikalcev in liberalcev so kulturnemu življenju vse bolj škodila, zato so se naprednejši liberalni krogi z idejami o naprednejšem in kvalitetnejšem umetniškem cilju uprli konservativni čitalniški tradiciji, ki ni več ustrezala novim idejam in višjim standardom delovanja. »*Zbor, ki je bil po novem postavljen tudi za umetniško in ne več zgolj za narodnobuditeljsko delovanje, je kmalu dosegel tudi vidne rezultate*« (Kerševan, 2001, str.

---

¹⁶ V šolo je bilo vpisano 40 učencev, a ker je ni nihče finančno podpiral, je prenehala delovati.

20). Ustanovitelj glasbene šole 1901 je bil dr. Henrik Tuma¹⁷. »Datum (1. 10. 1901) imamo lahko za pravi začetek organiziranega glasbenega šolstva na Goriškem, kar je bilo z drugimi slovenskimi mesti sorazmerno zgodaj« (Kerševan, 2001, str. 24). Idejo za ustanovitev glasbene šole je Tuma dobil pri že prej omenjenem goriškem Sokolu. Na novo je ustanovil glasbeno šolo s štirimi oddelki: za teorijo, klavir, violino in solopetje. Začetki so bili zaradi politične nenaklonjenosti težki, vendar je šola kmalu dobila pomoč za delovanje z Dunaja.¹⁸ »Goriška glasbena šola je imela po dveh letih že 60 gojencev, ki so jih poučevali štirje pedagogi. Velika pridobitev tako za gospodarsko kot tudi za kulturno rast je postal novozgrajeni Trgovski dom¹⁹. V začetku leta 1905 je bila dokončana tudi gledališka dvorana, ki je obogatila kulturno dogajanje Slovencev v Gorici. Šolo je vodil skladatelj Josip Michl, ki je tudi poučeval violino, eden izmed učiteljev pa je bil tudi Emil Komel s poučevanjem klavirja (glasovirja).

---

¹⁷ Rojen 1858 v Ljubljani. Zaradi svobodomiselnih nazorov je večkrat prihajal v konflikte z učitelji in nadrejenimi. Služil je kot domači učitelj. Na Dunaju je dokončal študij prava in se nato v Trstu zaposlil kot sodnik. Na tržaškem sodišču je z odločnostjo in vsej italijanski praksi navkljub uradoval izključno le v slovenskem jeziku. Poznamo ga še kot alpinista, narodnega prosvetitelja, politika in publicista. Umrl je leta 1935 (Strojin, 2008).

¹⁸ Po večkratnih poskusih predsednika Pevskega in glasbenega društva dr. Karolja Podgornika za finančno pomoč so na Dunaju za podružnico v Gorici prispevali tri tisoč kron, kar je bilo trikrat več kot za Glasbeno matico v Ljubljani.

¹⁹ Zgrajen je bil po načrtu znanega arhitekta Maksa Fabijanija (1865–1962), njegova dela so tudi Narodni dom v Trstu, vrtni park v Štanjelu, palača Urania na Dunaju, Hribarjeva hiša v Ljubljani...

Društvo je kasneje postalo podružnica ljubljanske Glasbene matice» (Demšar, 1999, str. 12).

Leta 1907 je torej Pevsko in glasbeno društvo v Gorici prestopilo h Glasbeni matici²⁰ kot prva podružnica izven Ljubljane (Waltritch, 1987).

V sosednjem Trstu se je Glasbena matica izoblikovala dve leti pozneje, 29. oktobra 1909 (najprej imenovana Pevsko in glasbeno društvo v Trstu – podružnica Glasbene matice v Ljubljani), predstavljala je korak k višji stopnji glasbenega udejstvovanja in nadaljevanja tako pevske kot splošne glasbene tradicije. *»Ustanovitev lastne glasbene šole, organiziranje javnih koncertnih prireditev, izdajanje glasbenih del prvenstveno domačih avtorjev in kvaliteten pevski zbor so bili najpomembnejši cilji, ki si jih je zadala mlada glasbena ustanova,...« (Demšar, 1985, str. 9). Bogato koncertno dogajanje med tržaškimi Slovenci je omogočal nov Narodni dom, ki je bil duša slovenskega kulturnega in gospodarskega delovanja v Trstu (prav tam).*

Na sporedih koncertov, ki jih je pripravljala Glasbena matica v Gorici, so mesto dobila tudi zahtevnejša glasbena dela. V ospredju so bila

---

²⁰ Društvo Glasbene matice v Ljubljani, ki je bila ustanovljena leta 1872, je po desetih letih po zgledu Filharmonične družbe (vzdrževane s strani ljubljanskih Nemcev) ustanovilo slovensko glasbeno šolo. Podružnice Glasbene matice pa so se začele ustanavljati po vsej Sloveniji. *»V ta razvojni proces so se vključili tudi tržaški in goriški Slovenci« (Demšar, 1999, str. 11).*

skladatelj Evila Adamiča, Vasilija Mirka, Viktorja Šonca in drugi. Vse bolj pa so posegali tudi po svetovni zakladnici glasbenih del zlasti sodobnih skladateljev, kot so Dvořak, Čajkovski, Liszt in Smetana. Ta pristop Pevskega in glasbenega društva v Gorici, zlasti pa njegovega vodje Josipa Michla je bil velikokrat javno grajan²¹, češ da se poslužujejo preveč tuje glasbene literature in prezirajo slovensko moderno (Krek, 1911).

Kljub vsemu se je društvo z glasbeno šolo v Gorici s svojim kakovostnim delom uveljavilo v mestnem kulturnem življenju. Iz njega je izšla vrsta glasbenikov, ki so se uveljavili doma in po svetu. To so bili: Josip Rijavec, Anton Nefat, Breda Šček, Matija Bravničar, Saša Šantel in Marij Kogoj (*Predstavitev šole*, 2009).

Dolgoletno Michlovo vodstvo Pevskega in glasbenega društva je prevzel Emil Komel, ki se je s pridobljeno glasbeno izobrazbo²² na Dunaju in v Rimu kmalu uveljavil kot skladatelj zborovskih skladb, samospenov in orkestralnih del. Prej omenjeni Trgovski dom je bil za glasbeni razvoj izrednega pomena, saj je imel tudi primerno dvorano, v kateri so se od

---

²¹ Novi akordi večkrat poročajo o prireditvah in koncertih Pevskega in glasbenega društva v Gorici, kot žaljiv odnos do slovenske kulture in poglobitve naloge društva. Prav tako grajajo učni načrt, ki izključuje iz gimnazijskega programa sodobne slovenske pesnike, pisatelje in glasbenike.

²² V prvem desetletju 20. stoletja je bil edina glasbeno usposobljena osebnost v Gorici (Gregorič, 2001).

leta 1922 vrstili kvalitetni koncerti, in sicer z večinoma slovenskimi in slovanskimi skladbami (Demšar, 1999). Tja so včasih zaradi povečanih potreb preselili tudi pouk glasbene šole s sedežem v stavbi na Kornu. Prav tako so včasih uporabili prostore v Društveni hiši v Ulici sv. Ivana.

Že kmalu po prvi svetovni vojni je fašizem začel uveljavljati svojo nasilno politiko in jo stopnjeval. Tako so leta 1920 v Trstu požgali Narodni dom. Čeprav je bila to za Glasbeno matico velika izguba, se je njeno delovanje nadaljevalo. Šola se je razdelila na več oddelkov in poiskala prostore v predmestju Trsta. V teh težkih časih in v preizkušnjah s fašisti so Slovenci ohranili upanje v zmago pravice in vrednot.

V Gorici je kljub zatiranju izšlo kar nekaj cerkvenih pesmaric. Številni slovenski glasbeniki so objavljali svoja dela (tudi posvetna) v Cerkvenem glasniku in drugih publikacijah. Goriški Trgovski dom je bil požgan leta 1927. Takrat je delovanje Pevskega in glasbenega društva prenehalo, saj je bilo uničeno tudi vse društveno imetje. »Po letu 1928 so javne glasbene prireditve na Primorskem prenehale. Ostali so le cerkveni pevski zbori« (Demšar, 1999, str. 30). Krutost in tragika tedanjega časa se zrcali tudi v glasbenih izrazih skladateljev Lojzeta Bratuža, Emil Komela, Vinka Vodopivca, kasneje pa še Mirka Renerja, Mirka Fileja, Stanka Jericija in drugih. To so predvsem skladatelji, ki jih poznamo po nabožni glasbi, velik prispevek pa so dali razvoju same orgelske glasbe in spremljave cerkvenih skladb za zборе. Posledice zatiranja so bile hude.

»Skoraj dvajsetleten prisilen molk je v veliki meri izničil napore, ki so jih tako Glasbena matica v Trstu kakor druga glasbena združenja vlagali v razvoj glasbenega življenja primorskih Slovencev« (Demšar, 1999, str. 31).

Konec druge svetovne vojne je pomenil nov razcvet. Mladi pevci so se vključevali v novonastale zборе. Pomembno vlogo je odigral tržaški radio s svojimi glasbenimi programi. Poslušalci so lahko prisluhnili kakovostni glasbi, ki jo je izvajal komorni zbor, imenovan Radijski komorni zbor. Glasbena matica v Trstu ni delovala, kot bi morala. Premalo so se zavedali pomembnosti slovenskega glasbenega šolstva v Trstu ter glasbenega dogajanja v zamejstvu in matični domovini. Hkrati so se kazale pomanjkljivosti pri obnavljanju šolske strukture. *»Februarja 1947 so s podpisom mirovne pogodbe odtrgali središče Goriške od zaledja. Gorica kot gospodarsko in naravno središče Goriške je ostala v Italiji in z njo vse šole in kulturne ustanove, ki so nastajale v bogati tradiciji goriških Slovencev pred italijansko okupacijo. Z odtujenostjo od svojega plodnega zaledja je Gorica usihala« (Gregorič, 2001, str. 132).* Zaradi gospodarskih težav, slabe zaposlitve ter nenehnih političnih zdrah je Gorica postala osiromašena, saj so ljudje iskali boljši življenjski prostor. Tako se je izgubil tudi dobršen del intelektualnega potenciala, ki je v prejšnjih letih vodil gospodarsko in kulturno rast v mestu. Odšlo je veliko pomembnih osebnosti s področja glasbenega življenja. Omenimo le nekatere: Srečko

Kumar, Ivan Silič, Mirko Renner, Anton Sever, Damjana Bratuž in Lojzka Peršič (Kerševan, 1993).

V Gorici je obnovljena glasbena šola Pevskega in glasbenega društva²³ dobila novega ravnatelja Srečka Kumarja, ki je nadomestil Emila Komela, uspešnega vodjo šole med obema vojnama. Toda že leta 1947 se je Kumar preselil in mesto ravnatelja je na prošnjo vodstva goriške glasbene šole ponovno prevzel Emil Komel. Iz mnogih zapisnikov šolskih konferenc je bilo razvidno, da so imeli največ opraviti s prostori, ki so primanjkovali, ter opremo le-teh. Govorili so o sodelovanjih z državnimi šolami in učbenikih. Iz šolskega registra učencev je razvidno, da je nekaj izmed mnogih gojencev danes prepoznavnih na glasbenem področju. Eden izmed njimi je gotovo uveljavljen dirigent Anton Nanut (Waltritch, 1987). Komel pa je ustanovo vodil do zaključka šolskega leta 1952/53 (Demšar, 1999). Za njim je vodenje goriške šole prevzel Anton Sever, vendar le do leta 1957, ko je zaradi finančnih stisk²⁴ šola v Trgovskem domu postopoma prenehala delovati.

---

²³ »Formalna obnovitev šole je bila počaščena 18. marca 1946 s koncertom mladinskega pevskega zbora Soča iz Kojškega pod Kumarjevim vodstvom.« (Demšar, 1999, str. 36)

²⁴ Finančna pomoč, ki je prihajala iz matične domovine za vzdrževanje slovenskih zamejskih kulturnih organizacij, je začela usihati. Matična domovina je podpirala le še pevske zборе in osnovni glasbeni pouk (Demšar, 1999).

V prvih povojnih letih je bila v Gorici pomembna tudi stavba na Placuti št. 18, v kateri sta bili katoliško usmerjena tiskarna in knjižna založba²⁵. Od leta 1949 naprej, ko so dogradili dvorano, je stavba nudila prostor za zbiranje mladih, njihovo kulturno delovanje in umetniško snovanje. *»Tu se je tudi »zbirala skupina fantov, ki jih je družilo veselje do petja.«* (Kerševan, 1993, str. 10). Prav ta sestav pa je bil zametek Zbora slovenskega katoliškega prosvetnega društva, ki ga je prevzel Mirko Filej. On, nekdanji Komelov učenec, je kmalu postal eden vodilnih osebnosti v goriškem glasbenem življenju. Emil Komel in Mirko Filej, ki se je vrnil v Gorico kot duhovnik in odličen glasbenik, sta v šolskem letu 1953/54 zbrala mladino v novoustanovljeni orglarski šoli. Filej je istočasno ustanovil še pevski zbor, ki se je kasneje poimenoval po Lojzetu Bratužu. Ustanovitev orglarske šole je pomenila novo pot glasbene vzgoje, ki je težila k ohranjanju in razvoju narodne zavesti. Svojo dejavnost je skozi 70. in 80. leta razširila na vse inštrumente in teoretične predmete ter se poimenovala po ustanovitelju Emilu Komelu (prav tam).

V povojnih letih se goriški skladateljski upi niso uresničevali, izgubile so se tudi sledi za tistimi pomembnimi glasbenimi ustvarjalci, ki bi si zaslužili več pozornosti. Šele v devetdesetih letih se slovenska glasbena stroka *»sooča tudi z glasbenim snovanjem tistih, ki so doslej nosili pečat*

---

²⁵ Stavbo je kupila zadruga Katoliško tiskovno društvo, kasneje pa se ji je pridružila še novoustanovljena Goriška Mohorjeva družba, ki je poskrbela tudi za izdajo glasbenih knjig: Cerkvena pesmarica v štirih delih (Kerševan, 1993).

borcev za narodni obstanek» (Gregorič, 2001, str. 120). Glavne zasluge za obuditev teh velikih glasbenikov ima tržaški skladatelj Pavle Merku, ki ga štejemo k sodobnikom, ki nadaljujejo bogato tradicijo goriške oziroma zamejske glasbe, podobno kot Stanko Jericijo, Štefan Mauri in Ivan Mignozzi (prav tam).

Vpogled v vzgojno-izobraževalne državne ustanove, kjer je v učnem programu zastopana glasba

Vpogled v italijanski šolski sistem je pokazal marsikatero zanimivost, kot je pristojnost in odgovornost za učni načrt v vsaki občini, pokrajini ali deželi zase. Z reformami pa je bil v zadnjih nekaj letih šolski sistem, zlasti v osnovni šoli, korenito spremenjen. Na videz različna sistema italijanskega in slovenskega šolstva imata v Evropi vse več skupnih točk in se vse bolj približujeta. Vedno več je študijskih izmenjav in to narekuje enotno klasifikacijo, ki pa bo uspešna le, če si bodo programi podobni. V primerjavi s Slovenijo pa ima Italija v osnovni šoli odobreno samo eno uro glasbene vzgoje na teden, kar je za eno uro manj kot pri nas do vključno 5. razreda. Po pogovorih z učitelji, je na italijanskih šolah s slovenskim učnim jezikom razvidno, da je poučevanje glasbene vzgoje na razredni stopnji prepuščeno bolj ali manj samemu učitelju in njegovemu glasbenemu znanju, ki ga ima ali pa nima. Učitelj je zelo svoboden glede

učnih načrtov, literature in metod, ki jih uporablja pri poučevanju. Sicer imajo osnovne šole v učnem načrtu tudi 10-12-urni glasbeni projekt²⁶, ki ga učenci izpeljejo skupaj z zunanjimi glasbenimi pedagogi, ki poučujejo v večini primerov na eni izmed privatnih glasbenih šol. Žal pa je italijanski sistem usposabljanja razrednih učiteljev gledano z vidika glasbene usposobljenosti zelo pomanjkljiv. Torej se kakovost glasbenega poučevanja razlikuje od šole do šole. Zgodi se tudi, da učitelji namesto glasbenega pouka izvajajo ure, ki so jim ljubše. Takšna avtonomija, ki sicer dovoljuje svobodno izbiro učnih metod in svobodnejše načrtovanje, ne pomaga, če pa v razredu ni glasbeno usposobljenega učitelja. Po drugi strani pa se sprašujem, ali ni ravno glasba tista, skozi katero najprej pripeljemo otroka do ozaveščanja o narodni identiteti, kar je pri Slovencih v Italiji bistvenega pomena.

Evropska komisija zadnje čase s svojimi smernicami veliko pripomore z ozaveščanjem pri usposabljanju učiteljev. Poudarja, da je potrebno narediti vse, da bi učenje umetnosti dobilo poseben položaj v izobrazbi vsakega otroka. Glasbena vzgoja v osnovni šoli prehaja z novimi smernicami kot temeljna univerzalna komponenta v predmet, kjer se ne več le posluša in poje, ampak služi širšim ciljem, kot so spodbujanje komunikacije, ustvarjalnosti, razvijanje domišljije, razvijanje sposobnosti in spretnosti ob izvajanju in podobno.

---

²⁶ Projekt je odvisen tudi od posamezne šole, saj imajo na nekaterih šolah stalnega zunanjega glasbenega pedagoga.

Glasba v vrtcih in predšolska glasbena vzgoja

Vrtci se v zamejstvu vključujejo v mrežo vzgojno-izobraževalnih ustanov s slovenskim jezikom. Učni programi so skladni s tistimi, ki jih imajo povsod v Italiji. Med seboj se ločijo le v podrobnostih ponudbe izobraževalnega programa, ki narekujejo različne metode dela. Glasba je tista govorica, ki je vsem razumljiva, zato je ena izmed osnovnih prvin, s katero združujejo otroke iz različno govorečih družin. Ugotavlja se namreč, da se v italijanske vrtce s slovenskim učnim jezikom vpisuje vse več otrok ne samo iz mešanih, ampak tudi iz povsem italijanskih družin. Knjižničarka Andreja G. iz Ronk v Goriški pokrajini je povedala: *»Pred petnajstimi, dvajsetimi leti, ko sta bila moja otroka majhna, je bila vanj (slovenski vrtec, op. R.H.) vpisana le peščica otrok. Potem pa so starši mešanih in tudi italijanskih družin začeli ugotavljati, da je v slovenskem vrtcu prijetno, da imajo otroci veliko dejavnosti, da hodijo v gledališča, na plavanje in tako naprej, zato se jih je mnogo odločilo, da otroke dajo kar v vrtec s slovenskim učnim jezikom. Tako sedaj vrtec v Ronkah, natančneje v zaselku Romjan, ki je izpostava doberdobske šole, obiskuje več kot sto otrok. Večina otrok potem tudi nadaljuje šolanje na slovenskih nižjih oddelkih osnovne šole«* (Černoga, 2013). Prav to pa pogojuje, da se v vrtcih bolj posvetijo socialnim vsebinam, kot so igre predstavljanja in spoznavanja otrok, igre razlik in podobnosti, uvod v učenje strpnosti, igre skupinske identitete in pripadnosti, igre sodelovanja, igre reševanja konfliktov in podobno. Velik pomen pri vsem

tem ima vsekakor glasba, s katero se srečujejo na različne načine, bodisi s poslušanjem, kjer otroci začnejo razvijati zanimanje za poslušanje glasbe, bodisi z igranjem na različne lastne in Orffove inštrumente, ki so v vsaki skupini postavljeni v posebej prirejenih kotičkih, ali pa s petjem, ki najbolj pripomore pri uresničevanju ciljev: razvijanju čuta za narodno pripadnost na eni strani ter zavedanje obstoja lastnega in drugih jezikov oziroma kultur. S petjem obogatijo razna praznovanja in proslave (*Otroški vrtec Sonček*, 2014).

Glasba v osnovni šoli v luči odloka italijanskega Ministrstva za šolstvo iz leta 2012

Republika Italija daje pristojnost in odgovornost za učne načrte vsaki občini, pokrajini ali deželi. Ministrstvo za šolstvo, izobraževanje in raziskave le podaja in opredeljuje minimalne ravni delovanja pri določenih predmetih v osnovni šoli, s čimer zagotavlja kakovostno celostno izobraževanje. Po nenehni prenovi v šolstvu in na dopolnitve obstoječih zakonov je Ministrstvo za šolstvo v letu 2012 napisalo že znani odlok, ki določa nacionalne smernice za vrtec in osnovnošolsko izobraževanje v prvem ciklu. Za predmet glasba pravi, da je ena izmed temeljnih univerzalnih človeških komponent, ki s svojo širokostjo vodi do aktivacije simbolnih in relacijskih procesov sodelovanja in socializacije. Je orodje, s katerim pridobivamo znanje, spodbuja ustvarjalnost, razvija občutek pripadnosti skupnosti, kakor tudi interakcije med različnimi

kulturami. Primerna je za spoznavanje učenčeve pripadnosti in kulturne tradicije ter razumevanje in spoštovanje drugih kultur in verskih tradicij in tudi sredstvo izražanja in komunikacije. Glasba ima nenehno interakcijo z drugimi umetnostmi in je odprta za izmenjavo na različnih področjih znanja (*Decreto 16 novembre 2012*, n. 254, 2012)

Nove spremembe so vidne v zavedanju, da cilj šole nima funkcije povpraševanja na tržišču, ampak se v celoti posveti učencu in mu ponuja, kar mu lahko ponudi. Prav z glasbo lahko učenec sledi ciljem, ki jih kažejo nove smernice izobraževanja v Italiji. To so vzbujanje radovednosti in s tem željo po znanju, spodbujanje domišljije, ustvarjalnost, iznajdljivost in rezne oblike sposobnosti in spretnosti.

Osnovna šola

Glasba omogoča otrokom raziskovanje različnih možnosti glasu, zvočnih predmetov in glasbil. Učenec se uči poslušati sebe in druge, zapisuje glasbene znake, prepoznava kombinacije zvenov, ritmičnih in melodičnih vzorcev in jih izvaja s petjem, lastnimi inštrumenti ali drugimi glasbili, vključno s tistimi, ki jih podpira računalniška tehnologija. Uči se tudi spontanega improviziranja enostavnih vokalnih ali inštrumentalnih skladb, ki pripadajo različnim žanrom in kulturam. Prav tako prepoznava elemente preprostega glasbenega dela, ki se ga uporablja v praksi in

opisuje značilnosti poslušanih glasbenih del iz različnih obdobj (Decreto 16 novembre 2012, n. 254, 2012).

Učni cilji na koncu petega razreda osnovne šole so:

- učenci s petjem, lastnimi instrumenti in inštrumenti nove zvočne tehnologije ustvarjalno in zavestno, postopoma širijo svoje zmogljivosti z invencijo in improvizacijo;
- izvedejo posamezno ali v skupini vokalno ali inštrumentalno skladbo, ki je lahko tudi polifonična in pri tem skrbijo za intonacijo izražanje in interpretacijo;
- znajo oceniti funkcionalne in estetske vidike glasbe različnih žanrov in stilov ter njihovega zgodovinskega pomena;
- prepoznajo in razvrstijo osnovne glasbene oblike, ki sestavljajo glasbeno govorico v različnih glasbenih zvrsteh;
- predstavijo osnovne elemente skladbe ali zvočnih pojavov preko konvencionalnih ali nekonvencionalnih glasbenih simbolov;
- prepoznajo kontekst glasbe oziroma zvoka v realnem multimedijemskem prostoru, kot so kino, televizija in računalnik (prav tam).

Omeniti je potrebno tudi sodelovanje med osnovnimi šolami s slovenskim učnim jezikom in privatno glasbeno šolo Emil Komel. Glasbeni pedagogi vodijo v osnovni šoli glasbene delavnice določeno število ur, nekje pa tudi redno enkrat na teden, tak primer je v OŠ Ludvik Zorzut v Števerjanu. (*Pestro predpraznično dogajanje ...*, 2014).

Vsaka osnovna šola si na svoj način pomaga, da bi učencem zagotovila čim boljši pouk glasbene vzgoje. Po pripovedovanju učiteljice, ugotavljam, da marsikateri učitelj nima ustreznega glasbenega znanja, je brez posluha ali pa mu je predmet postranskega pomena. V izobraževanju bodočih učiteljev razrednega pouka je že v srednji šoli velik primanjkljaj na področju glasbe, če se odločijo za klasični oziroma humanistični licej²⁷, saj v predmetniku ni glasbe. Tudi na univerzitetnem študiju v Vidmu, kjer se izobražuje največ učiteljev (po starem načinu), ki bodo učili na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, je v pedagoškem programu *Scienze della formazione primaria* samo v predmetniku 4. letnika predmet *Musicologia e didattica della musica*, 1. semester teoretično, 2. semester pa praktično. Ravno tako je samo v 4. letniku predmet slovenski jezik. Na nekaterih drugih italijanskih univerzah imajo po novem sistemu omenjeni glasbeni predmet v zadnjem (5.) letniku (*Insegnamenti a.a. ...*, 2014; *Lumsa universita*, 2014). Vse to je zelo malo v primerjavi z izobraževanjem učiteljev razredne stopnje v Sloveniji, kjer

---

²⁷ Humanistični licej Anton Martin Slomšek v Trstu je po starem imenovan tudi Pedagoški licej.

je glasbeni predmet zastopan v vseh letnikih do zaključka študija (*Razredni pouk*, 2014).

V bližnji preteklosti je bila Italija še mnogo bolj toga glede poučevanja umetnostnih predmetov v osnovni šoli. Evropska šolska politika narekuje nove smernice tako glede avtonomije poučevanja ali usposabljanja učiteljev. Iz raziskav o kulturno-umetnostni vzgoji v šolah v Evropi in zlasti o usposabljanju učiteljev, ki so jih naredili večinoma v letih 2007/08, je videti, da Italija glede skrbi za poučevanje umetnosti zaostaja za ostalimi državami. Nič čudnega ni, če je bila za glasbeno vzgojo izražena skrb ravno zaradi pomanjkanja znanja za njeno poučevanje. Italija spada med tiste države, v katerih so institucije za izobraževanje učiteljev avtonomne in ponujajo različne izobraževalne programe: umetnostni predmeti so lahko obvezni ali izbirni, poleg tega so lahko v programu izobraževanja različni predmeti (Plevnik, 2010).

Srednja šola - 1.stopnja

Mladostniki v starosti 11, 12 in 13 let razvijajo prožen način razmišljanja, ki je intuitivno in ustvarjalno v bogastvu glasbenih kultur. Sposobni so razlikovati stališča in življenjske vrednote, ki jih obkrožajo. Glasbena govorica je pri njih orodje za izražanje in komunikacijo (*Decreto 16 novembre 2012, n. 254, 2012*).

Učni cilji na koncu tretjega razreda srednješolske stopnje so:

- učenci skupinsko in posamezno izvajajo vokalne in inštrumentalne skladbe iz različnih žanrov in stilov, tudi z uporabo elektronskih instrumentov;
- improvizirajo, predelajo ali sestavijo vokalno in inštrumentalno glasbo svobodne oblike in strukture s preprostimi ritmičnimi in melodičnimi vzorci;
- prepoznajo in razvrstijo slogovno najbolj pomembne elemente glasbenega jezika;
- znajo kritično opisati in razložiti umetniška glasbena dela na glasbenih prireditvah, ki med drugim vključujejo tudi druge umetniške zvrsti, kot je ples, gledališče, vizualne umetnosti in multimedija;
- znajo pisati in brati tradicionalno notacijo ter strukturo grafičnega zapisa;
- zgradijo svojo lastno glasbeno samopodobo, razširijo obzorje in vrednotijo izkušnje, ki jih ponuja okolje;

- znajo poiskati dostop do glasbenih virov na omrežju in uporabijo posebno programsko opremo za obdelavo zvoka in glasbe (prav tam).

Glasbeni licej

Eden izmed šestih usmerjenih licejev, ki so nastali po italijanski šolski prenovi v letih 2010 in 2011, je tudi licej za glasbo in ples. Žal ga v Goriški pokrajini ni, najbližji je v Trstu kot oddelek na ISIS²⁸ G. Carducci - D. Alighieri Trieste. Prav glasbeni oddelek na vseh takšnih licejih v državi ponuja teoretično in praktično usposabljanje v glasbi in proučevanje njene vloge v zgodovinskem in kulturnem kontekstu. Pomaga dijakom poglobiti in razviti znanje, spretnosti in sposobnosti, ki so potrebne za obvladovanje glasbenega jezika (*Liceo musicale e coreutico...*, 2014)

Slovenski zamejci si že vrsto let prizadevajo zlasti po letu 2010, ko so z novim zakonom ustanavljali nove glasbene liceje, (v Videmski pokrajini kar dva), da bi ustanovili tudi glasbeni licej s slovenskim učnim jezikom kot oddelek na zavodu Anton Martin Slomšek v Trstu, vendar se do danes to še ni uresničilo (*Trst bo imel glasbeni licej*, 2010).

---

²⁸ ISIS je kratica za »Istituto Statale per l'Istruzione Superiore« in pomeni državni zavod za visoko šolstvo.

Ta primanjkljaj pri slovenskih zamejcih uspešno dopolnjujejo privatne glasbene šole, ki nudijo glasbeno nadarjenim mladostnikom možnost, da se vpišejo na glasbeni konservatorij.

Glasbeni konservatorij

Konservatorij je visokošolska institucija in ponuja univerzitetno stopnjo, specializirano za študij glasbe v umetniški smeri, kompoziciji, glasbeni teoriji, zborovski glasbi, harmoniji in kontrapunktu, glasbeni teoriji in praksi glasbenega instrumenta za kulturno in umetniško izobraževanje (*Conservatori e gli Istituti Musicali*, 2014).

V letu 2013 v celotni Italiji obstaja 73 konservatorijev in glasbenih šol z javno veljavo ali kar IMP (*Istituti musicali paregiati*). Financiranje le-teh že od leta 2000 prehaja iz lokalnega vira na državni. Takšni inštituti so nekoliko manjši od konservatorijev, predstavljajo pa nepogrešljivo glasbeno izobraževanje in so pomemben del italijanske kulturne dediščine. Zaprtje takšnih inštitutov bi naredilo veliko škodo, zato je država sklenila, da jih nacionalizira. Že od leta 2010 jih postopoma (s pogodbo z licejem) pričenjajo preoblikovati v *Glasbene in baletne liceje* (*Liceo musicale e coreutico*). Končna podoba bodočih konservatorijev še ni jasno izoblikovana (Analiza in prikaz ..., 2010; *Conferenza dei Direttori dei Conservatori di Musica Italiani*, 2013).

Starejše konservatorije označujejo kot 'Konservatorij s starim sistemom' (*Conservatorio, vecchio ordinamento*).

»Predmetniki vsebujejo 'glavne predmete' (*corsi principali*, kot so npr. kompozicija, dirigiranje, razni inštrumenti, ipd., in 'dopolnilne predmete' (*corsi complementari*), kot so npr. *solfeggio*, harmonija in kontrapunkt, ipd. Pogoji za vstop na konservatorij je uspešno opravljen sprejemni izpit in zaključena osnovna šola (*licenza elementare* ali pa vsaj vpis v 5. letnik, *scuola elementare*). Diploma konservatorija je bila doslej enakovredna diplomam (*laurea*) na univerzi, ne pa raziskovalnemu doktoratu.« (Analiza in prikaz ..., 2010, str. 28).

Konservatorij ima tudi predakademske stopnje (*Corsi preaccademici*), ki nudi glasbeno izobraževanje otrok, starih najmanj 10,11 let, tečaj kompozicije za otroke, stare 14,15 let in solopetje, namenjeno otrokom, starih 15,16 let. Ta način izobraževanja zagotavlja učencem strukturirano, organizirano osvajanje strokovnih glasbenih znanj in izkušenj, ki jih potrebujejo za vstop na akademsko stopnjo. Trajanje tega izobraževanja poteka na treh ravneh:

- a) osnovna raven, ki traja 3 leta,
- b) srednja raven, ki traja 2 leti,
- c) napredna raven, ki traja 3 leta.

Naslednja akademska stopnja pa ima dve ravni:

- prva raven – triletje (triennio), poznana tudi kot *Bachelor of arts*, ki se zaključí z diplomo (laurea),
- druga raven – dvoletje (biennio), poznana kot *Master of arts*, in se zaključí z magisterijem (laurea magistrale).

Takšni konservatoriji so torej prešli skozi fazo reform in so dobili status univerze, kar pomeni, da je za vpis potrebna matura. Izobraževanje na konservatoriju Tartini v Trstu je vstopilo tudi v mednarodni sistem nabiranja in prenašanja kreditnih točk (ECTS - *European Credit Transfer and Accumulation System*). Ker so konservatoriji državni, spadajo pod okrilje ministrstva za šolstvo (*Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*). »Pomembnejša organa na nivoju države sta tudi *Direktorska konferenca glasbenih konservatorijev (Conferenza dei Direttori dei Conservatori di Musica)* in *CNAM - Državni svet za visoko umetniško in glasbeno vzgojo (Consiglio Nazionale per l'Alta Formazione Artistica e Musicale)*« (Analiza in prikaz ..., 2010, str. 28).

Zamejski Slovenci se že od zaščitnega zakona iz leta 2001 prizadevajo za ustanovitev samostojnega slovenskega oddelka na Glasbenem konservatoriju Giuseppe Tartini v Trstu, vendar je 15. člen tega zakona ostal vse do danes mrtva črka na papirju, saj ga Italija kljub nenehnim prigovarjanjem slovenskih glasbenih ustanov (SCGV Emil Komel in Glasbena matica) uspešno zavira (*Kje je samostojni oddelek ..., 2011*).

Privatne slovenske glasbene ustanove

Za glasbeno izobraževanje otrok izven šole v Goriški pokrajini skrbita dve nedržavni ustanovi: že omenjena SCGV Emil Komel in oddelek Glasbene matice. Tako eni kot drugi se zavzemajo za nudenje kvalitetne glasbene vzgoje čim širšemu krogu slovenske manjšine. Obe ustanovi odprtega značaja nudita raznolik izbor programov ob strokovnem pedagoškem in umetniškem vodenju. Z zanimanjem spremljata reforme, ki bodo pokazale, kakšen bo odnos med zasebnimi šolami in javnimi inštitucijami. Zelo pomembno je, da ostajata šoli slovenski, to pomeni, da poučujejo slovensko govoreči učitelji v slovenskem jeziku. Ena izmed ovir pa je vsekakor šolnina, ki ni prav majhna, saj se preko nje financira večji del učiteljskega dela. Le-ta pa je na primer na tržaškem konservatoriju na pred-akademski stopnji občutno nižja.

Predšolska glasbena vzgoja na privatnih glasbenih šolah

Starši imajo možnost vpisati svoje malčke v njim namenjena programa ene izmed privatnih glasbenih institucij. Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel ponuja glasbeni tečaj *Do-mi-sol*, Glasbena matica Gorica pa *Predšolska glasbena vzgoja*. Namen takšnih tečajev je, da

otroci od 4. do 6. leta starosti pridobijo glasbeno predznanje, ki je uvod v glasbeni svet, ki ga uresničujejo v glasbeni šoli.

SCGV Emil Komel

Prvotna šola, ki je nastala iz nekdanje orglarske šole in je stala v ulici Placuta št. 18, je danes postala del Kulturnega centra Lojze Bratuž s sedežem na Viale 20 Settembre, 85 [Aveniji 20. septembra 85]. Obseg delovanja šole se je danes tako povečal, da ga brez zadržkov poimenujemo v slovenski center za glasbeno vzgojo. Spotoma so v okolici Gorice rasle tudi podružnične glasbene šole. Veliko bližnjih podružnic se je ob selitvi v nov center pridružilo kar osrednji šoli. V šolskem letu 2013/14 je pouk začel še na naslednjih podružnicah: Devin, Doberdob, Plešivo in Miren. Bogato zgodovinsko ozadje glasbene šole prispeva k vzgoji mlade generacije, v kateri se bodo kalili novi glasbeniki in iskali nove ideje.

Slovenski center za glasbeno vzgojo SCGV Emil Komel je ena od dveh privatnih glasbenih šol, v kateri se večinoma šolajo slovenski otroci. S svojimi zanimivimi in kakovostnimi programi vanjo pritegnejo tudi veliko otrok iz mešanih ali popolnoma italijanskih družin. Prav tako program pritegne starše iz slovenske strani meje, da vpisujejo svoje otroke na to šolo. Po pogovoru z učiteljico, sem ugotovil, da je gotovo eden izmed razlogov to, da ni starostne omejitve in niti ni sprejemnega izpita, ampak

samo avdicija, na podlagi katere se razvrsti otroke v različne programe. Če se izkaže, da je otrok glasbeno manj nadarjen, je otrok vključen v tečaj, ki je prilagojen njihovim sposobnostim. Tudi glede ocenjevanja in testov ni nobenih obveznosti, razen za tiste učence, ki hočejo izpite opravljati na eni izmed glasbenih šol v Sloveniji. Najbolj pa je name vplivalo dejstvo, da se morajo učitelji nauka o glasbi za poučevanje veliko prilagajati zaradi različnosti programov. Italijanski program ima različne tečaje (A, B) in stopnje (1, 2, 3), slovenski program pa je namenjen učencem, ki opravljajo izpite v Sloveniji in sledi načrtu slovenskih glasbenih šol. Poseben izziv se mi zdi, da učitelj prvi dve leti poučuje mešane razrede, torej italijansko in slovensko govoreče otroke in otroke, ki govorijo oba jezika. Pouk v takem primeru poteka s poudarkom na skupinski igri in petju. Učitelji teoretičnih predmetov imajo namreč popolno avtonomijo nad učnim načrtom, metodami, literaturo in podobno. V pomoč so jim marsikateri slovenski učbeniki in priročniki, ki jih vedno kombinirajo z načinom, ki je za določen razred najprimernejši. Ta samostojnost je velika odgovornost posameznega učitelja oziroma šole. A iz pogovora je bilo razvidno, da učitelji z veseljem in vdanostjo opravljajo svoje delo, največja nagrada zanje pa je, ko se otrok v razredu počuti dobro in sodeluje.

Dejavnosti, ki jih center izvaja, je veliko: klavirske delavnice, delavnice jazz skupin, tečaji kompozicije, poletni glasbeni kampus. Učenci sodelujejo tudi na regijskih tekmovanjih mladih glasbenikov Primorske in

drugih javnih prireditvah. Ob vsem tem pa je temeljno poslanstvo šole posredovanje osnovne glasbene vzgoje čim večjemu številu učencev, obenem pa jim nuditi reden študij do strokovne usposobljenosti in državne diplome. *»S tem so postavljeni temelji za izobrazbo kadrov, ki naj bi še naprej oživljali in vodili glasbeno tradicijo na Goriškem. Namen šole pa je tudi ob glasbi graditi mostove zблиževanja med ljudmi, posebno med tistimi, ki se razlikujejo po narodni pripadnosti; medsebojno spoznavanje je namreč predpogoj za prijaznejše odnose in skupno graditev lepe prihodnosti«* (Didaktika, 2009).

V februarju 2014 je center praznoval 60-letnico delovanja SGCV Emil Komel. Z geslom *»Šestdeset let z glasbo v mislih«* so se spomnili prehojene poti, ki jo je naredila glasbena šola iz prvotnega majhnega jedra v razvejano šolsko središče. Med velikimi imeni, ki so bili odgovorni, da se je glasbena šola nemoteno razvijala, pa so izpostavili njenega dolgoletnega, že pokojnega ravnatelja Silvana Kerševana in mu posvetili predstaviten večer z naslovom *»Silvanu z ljubeznijo«*. Ravnateljica Alessandra Schettino in predsednica upravnega odbora šole Mara Černic sta pripravili predstavitev prav tam, kjer je pred dobrimi stotimi leti delovalo Pevsko in glasbeno društvo in se je rodilo slovensko glasbeno šolstvo v Gorici, to je v prostorih prestižne palače takratnega Trgovskega doma.

Višek praznovanja jubileja pa so obeležili s prireditvijo, na kateri so pokazali raznoliko pedagoško in umetniško ponudbo šole.

»Šlo je za vrhunski glasbeni dogodek, ki so ga izoblikovali učenci in bivši učenci, sedaj že uveljavljeni glasbeniki, ter pedagogi Goriškega glasbenega centra.« (Izjemen jubilejni koncert ..., 2014).

Glasbena matica v Gorici

Glasbena matica v Gorici je druga privatna glasbeno vzgojna ustanova z ravno tako bogato zgodovino. Kot je bilo opisano že v zgodovinskem ozadju, je bila Glasbena matica ustanovljena v Trstu leta 1909 in deluje kot deželna profesionalna izobraževalna ustanova s šolami v Trstu, Gorici, Špetru in Ukvah. Njen cilj je usposabljanje poklicnih glasbenikov in promocija glasbene kulture med Slovenci v Italiji.

V Gorici pa ima Glasbena matica še poseben pomen, saj je bila ustanovljena dve leti pred tržaško. Po prekinitvi je z delovanjem nadaljevala kot del tržaške. Postala je prepoznavna po odličnih rezultatih učencev na vseh stopnjah in prav tako je s svojimi podružnicami (Sovodnje, Štandrež, Doberdob, Števerjan) zapolnila širši goriški prostor. Danes delujeta samo še podružnici v Doberdobo in Sovodnjah ob Soči.

V zadnjem desetletju se goriška Glasbena matica lahko pohvali, da v toku časa nenehno skrbi za kvalitetno glasbeno izobraževanje in ozaveščanje

slovenske kulture. Z iskanjem nenehnih rešitev, kako povečati število učencev, kako se prilagajati novim pogojem in razmeram se vodstvo znova in znova trudi postoriti vse, da bi glasbeni ustanovi utrli najboljšo pot (Paulin, 2013).

Od nekdaj je bila glasba prisotna v kulturni stvarnosti goriškega območja in tako je še danes žarišče glasbene vzgoje povezano z Glasbeno matico slovenske skupnosti v Italiji. Vsekakor pa je na dosednji petdesetletni poti veliko pripomogla k ohranitvi kulture in narodne identitete Slovencev v Italiji. Šola si želi »z *izbranimi programi klasičnih in novih glasbenih slogov vzgajati dobre instrumentaliste za solistično, komorno in orkestralno muziciranje ter pevce za zборе.*«... »Skrb šole je tudi *izobraževanje in izpopolnjevanje osebja in učencev s prirejanjem seminarjev, mojstrskih tečajev ter raznih delavnic.*« (Kralj, 2013, str. 4). Ob okrogli obletnici (50 let) junija 2013 je Glasbena matica v Italiji s sedežem v Trstu dobila odlikovanje predsednika Republike Slovenije z redom za zasluge.

Cilji glasbene šole so nekoliko drugačni, kot so na SCGV Emil Komel. Predvsem izpostavljajo kvaliteto pouka na visoki ravni, kar velja tudi za prireditve, koncerte in podobne dogodke. Šola ponuja dve smeri, podobno kot v sosednji glasbeni šoli. To sta predakademska za nadaljnje šolanje na konservatoriju in ljubiteljska smer, bistvo katere označi že samo poimenovanje. Pouk poteka zgolj v slovenskem jeziku, poučujejo

samo slovenski profesorji. Sicer zapisanih pravil glede narodnosti otrok ni, a vseeno se vpisujejo le slovenski otroci. Šola Glasbene matice si neprestano prizadeva za priznavanje izpitov, urejeno financiranje ali omogočanje poučevanja na akademski ravni. Najbolj pa si želijo, da bi Slovenci v Italiji končno dobili svoj konservatorij, ki ga čakajo od sprejetja zaščitnega zakona 38/2001. O tem se veliko piše v dnevnem časopisju, a do velikih premikov ni prišlo. Izjema je možnost, da so po dogovoru z videmskim konservatorijem izpiti učencev na predakademski ravni uradno priznani. Zaradi svoje teritorialne razširjenosti po območju, kjer živi manjšina, je Glasbena matica nekakšna osrednja glasbeno-kulturna ustanova, ki se s kvalitetno in strokovno vzgojo zaveda svoje ključne vloge pri ohranjanju in razvoju slovenske kulture pri mladih glasbenikih.

Zaključek

Ugotavljamo, da italijanski šolski sistem šolam in učiteljem daje večjo avtonomijo. Izsledki kažejo, da je usposobljenost razrednih učiteljev v italijanskih šolah s slovenskim jezikom, za poučevanje glasbene vzgoje v osnovni šoli, manjša kot v Sloveniji. Torej je tudi kvaliteta glasbenega pouka od šole do šole različna in je odvisna od učitelja. Pri izobraževanju učiteljev se le nagibajo k temu, da bodo bodoči učitelji v osnovni šoli imeli tudi glasbeno znanje. Srednje in višje šole pa ne ponujajo možnosti

glasbenega izobraževanja v slovenskem jeziku. Nenehno prizadevanje za slovenski glasbeni licej še vedno ni obrodil sadu. Nekoliko drugače je z zasebnimi šolami. Z vidika glasbene kulture sta se skozi čas izoblikovala dva vzgojno-glasbena centra društvenega in zasebnega značaja, ki sicer pripadata vsak svoji politični strani, kar danes ni več bistvenega pomena. Obe ustanovi skrbita za kvalitetno in strokovno vzgojo, s katerim si ustvarjata ugled ne samo pri slovenskemu delu prebivalstva, temveč tudi pri Italijanih. Kvalitetno poučevanje se kaže tudi v tem, da je iz omenjenih glasbenih šol izšlo že veliko uspešnih diplomantov, izmed katerih so nekateri danes glasbeni pedagogi in uspešni glasbeniki. Obe glasbeni šoli imata na slovenske otroke močan vpliv, ki se kaže tudi kot nadgradnja pri učenju maternega jezika in slovenske kulture.

Literatura in viri

Analiza in prikaz trenutnega stanja na področju glasbenega in baletnega izobraževanja v nekaterih evropskih državah. Buh, T. – vodja projektne skupine. (2010): *Evalvacijska študija srednješolskega glasbenega in baletnega izobraževanja.* Končno poročilo. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Conferenza dei Direttori dei Conservatori di Musica Italiani (2014)
<http://www.conservatorio.trieste.it/conservatorio/normativa/Educazion>

[e-e-istruzione-pre-AFAM/audizione-licei-171109.pdf](#) (obiskano 21. 6. 2014).

Černoga, M. (2013): Mladi Italijani se učijo slovensko. *Dnevnik, d.d.*
<http://www.dnevnik.si/nedeljski/aktualno/mladi-italijani-se-ucijo-slovensko> (obiskano 17. 11. 2013).

Decreto 16 novembre 2012, n. 254. [Odlok 16 november 2012, št . 254].
Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana [Uradni list Republike Italije].
(2012) <http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2013/02/05/13G00034/sg>
(obiskano 3. 7. 2014).

Conservatori e gli Istituti Musicali [Konservatoriji in glasbeni inštituti]
(2014) <http://www.uni-italia.it/it/conservatori-e-istituti-di-musica>
(obiskano 12. 6. 2014).

Demšar, G. (1985): Glasbena matica v svojem prvem obdobju (1909 – 1927).

Demšar, G. (1999): *90 let glasbene matice*. Trst: Glasbena matica.

Didaktika. Emil Komel (Slovenski center za glasbeno vzgojo) (2009)
http://www.emilkomel.eu/index.php?view=article&id=75%3Adidaktika&format=pdf&option=com_content&Itemid=54&lang=sl (obiskano 22. 6. 2014).

Gregorič, T. (2001): Goriški skladateljski upi in ...obupi. Kerševan, S. (ur.): *Glava in srce*. Zbornik ob 100-letnici Pevskega in glasbenega društva. Gorica: Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel. 120-145.

Insegnamenti a. a. 2014/2015 Pagina in costruzione (2014)
<http://www.uniud.it/didattica/facolta/formazione/sfp85/programmi2014/programmi.htm> (obiskano 22. 8. 2014).

Izjemni jubilejni koncert ob 60-letnici SCGV Emil Komel (2014)
<http://www.slomedia.it/izjemen-jubilejni-koncert-ob-60-letnici-scgv-emil-komel> (obiskano 20. 8. 2014).

Leban, J. (1913): Josip Kocjančič. *Novi akordi*, 12 (3/4), str. 17-23.

Leban, J. (1895): Hrabroslav Volarič, slovenski skladatelj; Življenjepisna črtica. *Dom in svet*, letnik 9, št. 7, str 214-215.

Liceo musicale e coreutico - sezione musicale. I.S.I.S. »Gioduè Carducci – Dante Alighieri« Trieste (2014) <http://www.carducci-ts.it/index.html> (obiskano 18. 4. 2014).

Kerševan, S. (1993): *Štirideset let glasbe na Placuti št. 18*. Gorica: Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel.

Kerševan, S. (ur.). (2001): *Glava in srce*. Zbornik ob 100-letnici Pevskega in glasbenega društva. Gorica: Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel.

Kje je samostojni slovenski oddelek na konservatoriju Tartiniju? Primorski dnevnik (2011)

http://www.primorski.eu/stories/trst/176305_kje_je_samostojni_slovenski_oddelek_na_konservatoriju_tartiniju/#.U8RGKpR_uJp (obiskano 14. 6. 2014).

Krek, G. (1911): Šola "Pevskega in glasbenega društva v Gorici"; Slovenski glasbeni svet. *Novi akordi*, 10 (3), str. 39.

Krek, G. (1913): Listnica uredništva. *Novi akordi*, 12 (5/6), str. 60.

Otroški vrtec Sonček. Večstopenjska šola s slovenskim učnim jezikom v Gorici (2014)

http://www.icgorizia.net/index.php?option=com_content&view=article&id=109:otroki-vrtec-soncek&catid=5:via-max-fabiani&Itemid=18&lang=it (obiskano 9.1.2014).

Paulin, N. (2013): Še vedno je čas za glasbo. Prinčič, V. (ur.): *50 let Glasbene matice v Gorici*. Gorica; Trst: Glasbena matica. str. 3.

Pestro predpraznično dogajanje na naših briških osnovnih šolah (2014) http://www.icgorizia.net/index.php?option=com_content&view=article&id=74%3Apestro-predpraznino-dogajanje-na-naih-brikih-osnovnih-olah&catid=18%3Aosnovna-ola-v-braanu&Itemid=24&lang=sl (obiskano 22. 6. 2014).

Plevnik, T. (2010): *Kulturno-umetnostna vzgoja v šolah po Evropi*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Predstavitev šole. Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel (2009) http://www.emilkomel.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=53&lang=sl (obiskano 5. 7. 2011).

Razredni pouk (2014) <http://www.pef.uni-lj.si/169.html> (obiskano 22. 8. 2014).

Strojin, T. (2008): Dr. Henrik Tuma; slovenski alpinist, narodni prosvetitelj, politik, publicist in odvetnik. Ljubljana: Slovenski gorniški klub Skala.

Trst bo imel glasbeni licej. Primorski dnevnik (2010) http://www.primorski.eu/stories/trst/103254/#.U1ELa1V_uJr (obiskano 15. 4. 2013).

Waltritch, M. (1987): Zgodovinski pregled razvoja glasbenega pouka med Slovenci v Gorici. *Šola Glasbene matice v Gorici ob 25. letnici*. Gorica: šola Glasbene matice v Gorici. 7-38.